

Autonomia i bezpieczeństwo muzeum – proponowane zmiany w ustawie o muzeach.

Projekt.

Opublikowany w 2022 roku raport, będący pokłosiem Museum Watch Governance Management Project zrealizowanego pod auspicjami ICOM i CIMAM i obejmującego swym zakresem muzea w krajach Europy Środkowo-Południowo-Wschodniej, odnotowuje szereg nieprawidłowości w relacjach między instytucjami kultury a władzami publicznymi pełniącymi wobec nich rolę organizatorów. Za najważniejszą przyczynę owych nieprawidłowości należy uznać niedostatecznie precyzyjne rozgraniczenie prawa demokratycznie wybranych władz do realizowania własnej polityki kulturalnej – i wykorzystywania w tym celu instytucji publicznych - od prawa instytucji publicznych do zachowania programowej i organizacyjnej autonomii. Proponowane przez nas zmiany formalno-prawne zmierzają do uregulowania owej kwestii, a co za tym idzie, do zapewnienia większej niezależności instytucji i zabezpieczenia jej przed bezpośrednim oddziaływaniem na jej działalność zmieniających się politycznych koniunktur.

Proponowane zmiany służą zapośredniczeniu wpływu władzy politycznej na funkcjonowanie muzeum poprzez: 1/ delegowanie znacznej części jej kompetencji na ciała składające się z przedstawicieli grup rzeczywistych interesariuszy instytucji; 2/ nadanie nadzorowi właścicielskiemu bardziej społecznego i merytorycznego charakteru; 3/ wprowadzenie procedur uniemożliwiających kierowanie się pozamerytorycznymi względami przy wyborze na stanowisko dyrektora muzeum; 4/ wzmocnienie odpowiedzialności organizatora za finansową sytuację muzeum i ograniczenie możliwości oddziaływania na instytucję za pomocą arbitralnego zwiększania lub zmniejszania dotacji.

Proponowane przez nas zmiany dotyczą muzeów, w naszym przekonaniu mogą jednak służyć jako punkt odniesienia dla wypracowania analogicznych rozwiązań dla pozostałych instytucji kultury.

Zespół roboczy ds. zmian w Ustawie o muzeach powołany przy ICOM Polska

Ustawa

z dnia...

o zmianie ustawy o muzeach oraz ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej

Art. 1. W ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. poz. 385, tekst jedn. z 2022 r.) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) art. 11 uchyla się;
- 2) po rozdziale 2 dodaje się Rozdziały 2a – 2c w brzmieniu:

„Rozdział 2a

Rada Powiernicza

Art. 12a. 1. W muzeum państwowym i rejestrowanym muzeum samorządowym działa rada powiernicza.

2. Rada powiernicza realizując zadania, o których mowa w ust. 3, kierując się troską o dobro muzeum.

3. Do zadań rady powierniczej należy:

- 1) nadzór nad wypełnianiem przez muzeum jego powinności wobec zbiorów i społeczeństwa;
- 2) bezpośredni nadzór nad realizacją celów i zadań, o których mowa w art. 1 i 2;
- 3) powoływanie i odwoływanie dyrektora muzeum;
- 4) wyznaczenie członków komisji konkursowej oceniającej kandydatów na stanowisko dyrektora;

- 5) ocena sprawozdania rocznego z działalności muzeum przedstawionego przez dyrektora;
  - 6) uzgodnienie z dyrektorem ramowego programu działania muzeum na okres jego powołania;
  - 7) uzgodnienie z dyrektorem warunków finansowych realizacji ramowego programu działania;
  - 8) przyjmowanie rocznego planu działalności muzeum.
4. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, właściwe organy administracji rządowej oraz organy jednostek samorządu terytorialnego, po zasięgnięciu opinii Rady do spraw Muzeów, mogą przekazać radzie powierniczej realizację dodatkowych uprawnień ponad wskazane w ust. 3.
5. W skład rady wchodzi:
- 1) dwie osoby wskazane przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego;
  - 2) trzy osoby wskazane przez organizatora muzeum;
  - 3) dwie osoby wskazane wspólnie przez wszystkie działające w muzeum zakładowe organizacje związkowe, reprezentatywne w rozumieniu art. 25³ ust. 1 lub 2 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych;
  - 4) dwie osoby wskazane przez stowarzyszenia zawodowe oraz twórcze właściwe ze względu na zakres działania muzeum;
  - 5) dwie osoby wskazane przez fundacje i inne organizacje wspierające działalność muzeum;
  - 6) jedna osoba wskazana przez dyrektora muzeum;
  - 7) od dwóch do pięciu osób o uznanym autorytecie w dziedzinie właściwej ze względu na zakres działania muzeum, wybrane przez jej pracowników.
6. Rada powiernicza wybiera ze swojego grona Przewodniczącego, który kieruje jej pracami.
7. Członkowie rady powierniczej powoływani są na okres 5 letniej kadencji.
8. Członkostwo w radzie powierniczej wygasa przed upływem kadencji w razie:
- 1) śmierci;
  - 2) zrzeczenia się członkostwa;

- 3) skazania prawomocnym wyrokiem sądu na utratę praw publicznych;
  - 4) ubezwłasnowolnienia;
  - 5) odwołania z powodu niewykonywania obowiązków członka rady powierniczej wynikających z przepisu ustawy lub regulaminu.
9. Szczegółowy plan pracy rady powierniczej określa uchwalony przez nią Regulamin.

Art. 12b. 1. Członkom rady powierniczej przysługuje wynagrodzenie za udział w posiedzeniu rady powierniczej, a także zwrot kosztów przejazdów na zasadach określonych w przepisach regulujących należności przysługujące pracownikowi, zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej, z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.

2. Koszt funkcjonowania rady powierniczej pokrywa muzeum.
3. Wysokość wynagrodzenia, o którym mowa w ust. 1, ustala organizator muzeum.

Rozdział 2b

Rada muzeum

Art. 12c. 1. W muzeach tworzonych przez jednostki samorządu terytorialnego, które nie są rejestrowanymi muzeami samorządowymi, działa rada muzeum.

2. Rada muzeum może zostać powołana w muzeach tworzonych przez osoby fizyczne, osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.
3. Do zadań rady muzeum należy:
  - 1) nadzór nad wypełnianiem przez muzeum jego powinności wobec zbiorów i społeczeństwa
  - 2) bezpośredni nadzór nad realizacją celów i zadań, o których mowa w art. 1 i 2;
  - 3) ocena sprawozdania rocznego z działalności muzeum oraz opiniowanie rocznego planu działalności muzeum przedstawionych przez dyrektora;
  - 4) opiniowanie kandydatów na stanowisko dyrektora muzeum.
4. Rada muzeum liczy od 5 do 15 członków powołanych na okres 5 letniej kadencji przez podmiot tworzący muzeum, o którym mowa w art. 5 ust. 1.
5. Kandydatów na członków rady muzeum mogą zgłosić:

- 1) w muzeach upamiętniających historię walk i martyrologii minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego;
  - 2) podmiot tworzący muzeum;
  - 3) właściwe ze względu na siedzibę muzeum organy jednostek samorządu terytorialnego;
  - 4) zakładowe organizacje związkowe działające w muzeum;
  - 5) stowarzyszenia naukowe i twórcze;
  - 6) fundacje i inne organizacje wspierające działalność muzeum;
  - 7) dyrektor muzeum;
  - 8) rada muzeum;
  - 9) grupa skupiająca co najmniej 20% pracowników muzeum.
6. Rada muzeum wybiera ze swojego grona przewodniczącego, który kieruje jej pracami.
7. Członkowie rady muzeum wskazani przed podmioty, o których mowa w ust. 5 pkt 1 i 2, nie mogą łącznie stanowić więcej niż 1/3 składu Rady muzeum.
8. Do wygaśnięcia kadencji członka rady muzeum art. 12a ust. 7 stosuje się odpowiednio.
9. Szczegółowy tryb pracy rady określa uchwalony przez nią Regulamin.

Art. 12d. 1. Członkom rady muzeum mogą przysługiwać diety oraz zwrot kosztów przejazdów i noclegów na zasadach określonych w przepisach regulujących należności przysługujące pracownikowi, zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej, z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju, o ile nie otrzymują ich z innego tytułu. Wydatki te pokrywa muzeum.

2. Środki, o których mowa w ust. 1, przyznaje dyrektor muzeum, o ile środki na ten cel ujęte są w planie finansowym muzeum na dany rok.

Rozdział 2c

Dyrektor muzeum

Art. 12e. 1. Działalnością muzeum kieruje dyrektor.

2. Do zadań dyrektora należy w szczególności:

- 1) zapewnienie warunków do należytego przygotowania i udostępniania zbiorów muzealnych;
- 2) realizacja celów i zadań muzeum wskazanych w art. 1 i 2;
- 3) opracowanie rocznego planu działalności muzeum i jego realizacja;
- 4) opracowanie sprawozdania z wykonania rocznego planu działalności muzeum za rok ubiegły;
- 5) wyrażanie zgody na przenoszenie muzealiów poza teren muzeum, zgodnie z art. 29;
- 6) ustalanie opłat za wstęp do muzeum zgodnie z art. 10 ust. 3;
- 7) uczestnictwo w posiedzeniach rady powierniczej lub rady muzeum;
- 8) tworzenie kolegiów doradczych zgodnie z art. 12 ust. 1.

3. Dyrektor muzeum nie może należeć do partii politycznej, ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z celami i zadaniami muzeum.

Art. 12f. 1. W muzeum państwowym oraz rejestrowanym muzeum samorządowym dyrektor muzeum jest powoływany w drodze konkursu przez radę powierniczą.

2. Rada powiernicza może większością 2/3 głosów, bez przeprowadzania konkursu, zdecydować o przedłużeniu mandatu dotychczasowego dyrektora i powołać go na kolejną kadencję. Przepis ust. 1 nie znajduje wówczas zastosowania.

3. W muzeum samorządowym dyrektor jest powoływany w drodze konkursu przez podmiot tworzący muzeum.

4. Na wniosek rady muzeum, przyjęty większością 2/3 głosów, podmiot tworzący muzeum może przedłużyć mandat dotychczasowego dyrektora powołując go na kolejną kadencję bez przeprowadzania konkursu.

5. Informację o zamiarze ogłoszenia konkursu na stanowisko dyrektora muzeum podaje się do wiadomości publicznej wraz ze wskazaniem terminu rozpoczęcia i przewidywanego terminu zakończenia postępowania konkursowego.

6. W ogłoszeniu o konkursie określa się w szczególności:

- 1) nazwę, siedzibę i adres muzeum;

- 2) opis kwalifikacji wymaganych od kandydata na stanowiska dyrektora muzeum;
- 3) określenie umiejętności i kompetencji, jakie ma posiadać kandydat na stanowisko dyrektora muzeum oraz zadań jakie ma realizować;
- 4) wykaz dokumentów wymaganych od osób przystępujących do konkursu;
- 5) miejsce i termin składania ofert, nie krótszy niż 30 dni od podania do publicznej wiadomości informacji o konkursie;
- 6) termin rozpatrzenia złożonych ofert.”,

7. Kandydat na dyrektora muzeum przedstawia radzie powierniczej lub radzie muzeum, komisji konkursowej oraz podmiotowi tworzącemu muzeum, ramowy program działalności muzeum na okres trzech lat.

Art. 12g. 1. W celu przeprowadzenia konkursu, o którym mowa w art. 12f ust. 1 i 2 podmiot uprawniony do powołania dyrektora powołuje komisję konkursową, w skład której wchodzi:

- 1) jeden przedstawiciel ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego;
- 2) dwóch przedstawicieli podmiotu tworzącego muzeum;
- 3) cztery osoby wskazane przez radę powierniczą lub radę muzeum.

2. W przypadku nierozstrzygnięcia konkursu niezwłocznie ogłasza się kolejny konkurs.

Art. 12h. 1. Dyrektor muzeum jest powołany na czas oznaczony od 3 do 5 lat.

2. W muzeum państwowym oraz rejestrowanym muzeum samorządowym rada powiernicza powołuje i odwołuje dyrektora po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

3. Dyrektor muzeum może być odwołany:

- 1) na własną prośbę;

- 2) z powodu choroby trwale uniemożliwiającej wykonywanie obowiązków;
- 3) z powodu naruszania przepisów prawa w związku z zajmowanym stanowiskiem;
- 4) w przypadku rażącego odstąpienia od realizacji planu działalności muzeum.

4. W sprawach dotyczących powołania i odwołania dyrektora muzeum w zakresie nieuregulowanym w ustawie mają zastosowanie przepisy art. 68 – 72 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2022 r., poz. 1510, poz. 1700, poz. 2140, z 2023 r. poz. 240, poz. 641).

5. Statut muzeum może przewidywać utworzenie stanowiska zastępcy dyrektora, a także określać liczbę stanowisk zastępców dyrektora oraz tryb ich powoływania i odwoływania.”;

3) uchyla się art. 16 i art. 17;

4) uchyla się art. 19 i art. 19a.

Art. 2. W ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. poz. 194 tekst jedn. z 2020 r.) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 12 otrzymuje brzmienie:

„Art. 12. Organizator zapewnia instytucji kultury środki finansowe niezbędne do rozpoczęcia i prowadzenia działalności, w wysokości adekwatnej do zakresu prowadzonej działalności kulturalnej określonej w rocznym planie działalności, a także środki finansowe na utrzymanie obiektu, w którym ta działalność jest prowadzona.”;

2) w art. 27 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Podstawą gospodarki finansowej Instytucji kultury jest roczny plan finansowy opracowany przez dyrektora, na podstawie wysokości rocznej dotacji od organizatora oraz z uwzględnieniem innych źródeł finansowania.”.

Art. 3. 1. W muzeach państwowych oraz rejestrowych muzeach samorządowych tworzy się rady powiernicze w terminie w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

2. W muzeach samorządowych tworzy się rady muzeum w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

Art. 4. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Roboczy projekt zmian w ustawie o muzeach oraz ustawie o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej – przygotowany przez zespół roboczy powołany przy ICOM Polska

UZASADNIENIE

1. Aktualny stan prawny w normowanej dziedzinie

Zasady i tryb prowadzenia działalności w zakresie muzeów reguluje ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. poz. 385, tekst jedn. z 2022 r., dalej: „**Ustawa o muzeach**”). Szerzej rozumiana działalność instytucji kultury, zarządzania ich funkcjonowaniem oraz ich finansowania, jest natomiast przedmiotem regulacji ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 194, dalej „**Ustawa o organizowaniu działalności kulturalnej**”).

W świetle aktualnego stanu prawnego, zarówno na gruncie ustawy o muzeach, jak i ustawy o organizowaniu działalności kulturalnej, instytucjami tymi zarządza w sposób dyskrecyjny organ, który utworzył dane muzeum lub instytucję kultury. Najczęściej są to organy władzy publicznej o charakterze politycznym. W przypadku muzeów państwowych są to ministrowie i kierownicy urzędów centralnych (art. 5 ust. 2 ustawy o muzeach), a w przypadku muzeów samorządowych – organy jednostki samorządu terytorialnego (art. 5 ust. 3 ustawy o muzeach). Analogiczna regulacja obowiązuje także w odniesieniu do innych instytucji kulturalnych, tworzonych na podstawie ustawy o organizowaniu działalności kulturalnej. Zgodnie bowiem z art. 10 w zw. z art. 8 i 9 tej Ustawy podmiotami tworzącymi instytucje kultury są: ministrowie i kierownicy urzędów centralnych dla państwowych instytucji kultury oraz jednostki samorządu terytorialnego dla samorządowych instytucji kultury. Pełniejszą regulację w tym zakresie przewiduje ustawa o organizowaniu działalności kulturalnej (art. 15).

Ustawa o muzeach nie przewiduje obowiązkowej konkursowej procedury powoływania na stanowisko dyrektora, która gwarantowałaby niezależność i wysokie kompetencje osoby sprawującej tę funkcję. Nie przewiduje także obowiązkowych regulacji gwarancyjnych, pozwalających na niezależne realizowanie planu działalności muzeum, takich jak np. powołanie rady powierniczej, czy rady muzeum. Wskazane podmioty kolegialne przewidziane są w ustawie o muzeach, ale ich powołanie ma charakter fakultatywny, a zakres przekazanych im

zadań i sposób ich realizacji nie pozwala na pełnienie funkcji gwarancyjnych wobec misji muzeum. Podmioty te – tj. rada powiernicza i rada muzeum – realizują jedynie zadania powierzone im przez ministra, kierownika urzędu centralnego lub organ jednostki samorządu terytorialnego. Mają natomiast ograniczone kompetencje pozwalające na niezależny nadzór nad realizacją misji muzeum.

Istotnym składnikiem budującym niezależność muzeów i innych instytucji kultury jest autonomia budżetowa. Obowiązująca w tym zakresie regulacja ustawy o muzeach, poza ogólnym zapewnieniem, że finansowanie muzeów zapewnia podmiot tworzący, a muzea państwowe korzystają ze szczególnej pomocy finansowej państwa, nie przewiduje regulacji, która pozwalałaby muzeum prowadzić autonomiczną działalność muzealną w oparciu o ustalony wcześniej budżet roczny. Skutkiem tego muzea są finansowane w sposób doraźny i projektowy, otrzymując środki publiczne na konkretne przedsięwzięcia.

Podobnie uregulowany jest status finansowy innych instytucji kultury. Przepis art. 27 Ustawy o organizowaniu działalności kulturalnej stanowi, że instytucja kultury samodzielnie gospodaruje przydzieloną i nabytą częścią mienia oraz prowadzi samodzielną gospodarkę w ramach posiadanych środków, kierując się zasadami efektywności ich wykorzystania. Przepis art. 12 tej ustawy stanowi natomiast, że środki niezbędne do rozpoczęcia i prowadzenia działalności kulturalnej oraz do utrzymania obiektu, w którym ta działalność jest prowadzona zapewnia instytucji organizator. Przepisy te nie definiują jednak „środków niezbędnych do rozpoczęcia i prowadzenia działalności kulturalnej oraz do utrzymania obiektu”. Nie zostało w nich określone także, w jaki sposób wysokość takich środków miałyby być obliczana i kto byłby odpowiedzialny z ich wydzielenie. Ustawa nie zawiera przepisów dotyczących odpowiedzialności organizatora za niewywiązywanie się ze swoich obowiązków związanych z zapewnieniem instytucji kultury wymaganych środków.

Zgodnie z art. 4 ustawy o muzeach w sprawach w niej nieuregulowanych stosuje się odpowiednio przepisu ustawy o organizowaniu działalności kulturalnej. Na tej podstawie ogólne deklaracje dotyczące zapewnienia źródeł finansowania muzeów należy interpretować w powiązaniu z bardziej precyzyjnymi przepisami – wskazanymi wyżej – zawartymi w ustawie o prowadzeniu działalności kulturalnej.

2. Cel i potrzeba wydania ustawy

Głównym celem ustawy jest potrzeba zmodyfikowania zasad funkcjonowania i zarządzania muzeami, w taki sposób, aby ich działalność była w pełni niezależna, wolna od wpływów politycznych i skupiona wyłącznie na realizacji misji muzeum o najwyższej jakości. Obowiązujące przepisy kształtują jednak bardzo silną pozycję podmiot tworzącego muzeum, a praktyka realizacji jego kompetencji wskazuje, że są one wykorzystywane dla wywarcia politycznego wpływu na kierunek działalności muzeów i sposobu realizacji ich misji. Dotyczy to zarówno muzeów państwowych, jak i muzeów samorządowych. Jednocześnie przywołane przepisy ustawy o muzeach nie stwarzają mechanizmów, które stanowiłyby gwarancję niezależności – przede wszystkim autonomii programowej – muzeów. Tryb powoływania wewnętrznych organów muzeów został ukształtowany w sposób niegwarantujący ich niezależności od podmiotu tworzącego, a uprawnienia dyrektora, rady muzeum, czy nawet rady powierniczej sformułowane są na zbyt dużym poziomie ogólności i nieprecyzyjności, co uniemożliwia faktyczne egzekwowanie od organizatora spełniania jego obowiązków względem instytucji kulturalnej, a z drugiej strony – wykazanie podmiotowi tworzącemu, organizatorowi wywierania wpływu politycznego na instytucję. Ponadto – jak wskazano wyżej – powołanie rady powierniczej, która posiada realny wpływ na wybór dyrektora muzeum, jest fakultatywne.

Dla osiągnięcia przewidzianego celu konieczne jest dokonanie zmian w następujących obszarach: doprecyzowanie granic między polityki kulturalnej państwa a autonomią programową i artystyczną instytucji kultury; wprowadzenie obowiązku tworzenia ciał (rad) pośredniczących między podmiotem tworzącym muzeum a podległą mu instytucją; uniezależnienie trybu powoływania dyrektora muzeów od dyskrecyjnego uznania podmiotu tworzącego muzeum poprzez wprowadzenie obowiązkowych konkursów na to stanowisko, a także – szerzej – doprecyzowania sposobu funkcjonowania systemu finansowania instytucji kulturalnej. W tym ostatnim zakresie zmiany powinny obejmować ustawę o prowadzeniu działalności kulturalnej, gdyż problem ten dotyczy wszystkich instytucji kultury, a przewidziane w niej zmiany – poprzez zastosowanie art. 4 ustawy o muzeach – będą także stosowane wobec muzeów.

W świetle powyższego ustawa proponuje wprowadzenie szeregu zmian do ustawy o muzeach, a także – w zakresie dotyczącym zasad finansowania instytucji kultury – zmian do ustawy o organizowaniu działalności kulturalnej.

Zmiany zawarte w ustawie o muzeach obejmują przede wszystkim obowiązek utworzenia w każdym muzeum państwowym oraz rejestrowanym muzeum samorządowym rady powierniczej, która będzie odpowiedzialna za powołanie i odwołanie dyrektora muzeum oraz nadzór nad realizacją przez niego misji muzeum. W pozostałych muzeach samorządowych ustawa przewiduje obowiązek powołania rady muzeum, która będzie zaopatrzona w instrumenty pozwalające na bezpośredni niezależny nadzór nad realizacją misji muzeum przez dyrektora, z wyłączeniem jednak kompetencji do jego powoływania i odwoływania. Osobną – istotną – częścią regulacji zawartej w ustawie jest stworzenie obowiązkowego konkursowego wyłaniania dyrektora muzeów.

3. Szczegółowe zmiany normatywne przewidziane ustawą

Ustawa przewiduje wprowadzenie do ustawy o muzeach trzech nowych rozdziałów (art. 12a – 12h), w których zostaną uregulowane zagadnienia dotyczące rady powierniczej (Rozdział 2a, art. 12 a – 12b), rady muzeum (Rozdział 2b, art. 12 c – 12d) oraz dyrektora muzeum (Rozdział 2c, art. 12e – 12h).

W świetle ustawy rada powiernicza będzie tworzona obligatoryjnie w muzeum państwowym oraz rejestrowanym muzeum samorządowym (art. 12a ust. 1). Do zadań rady powierniczej należeć będzie nadzór nad wypełnianiem przez muzeum jego powinności wobec zbiorów i społeczeństwa, bezpośredni nadzór nad realizacją celów i zadań muzeum określonych ustawą o muzeach, powoływanie i odwoływanie dyrektora muzeum, a także wyznaczenie członków komisji konkursowej oceniającej kandydatów na stanowisko dyrektora, ocena sprawozdania rocznego z działalności muzeum, uzgodnienie z dyrektorem ramowego programu działania muzeum na okres jego powołania, warunków finansowych realizacji ramowego programu działania oraz przyjmowanie rocznego planu działalności muzeum. Ustawa przewiduje także, że minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, właściwe organy

administracji rządowej oraz organy jednostek samorządu terytorialnego, po zasięgnięciu opinii Rady do spraw Muzeów, mogą przekazać radzie powierniczej realizację dodatkowych uprawnień ponad wskazane wyżej.

W skład rady powierniczej w świetle ustawy wchodzi: dwie osoby wskazane przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, trzy osoby wskazane przez organizatora muzeum, dwie osoby wskazane wspólnie przez wszystkie działające w muzeum zakładowe organizacje związkowe, dwie osoby wskazane przez stowarzyszenia zawodowe oraz twórcze właściwe ze względu na zakres działania muzeum, dwie osoby wskazane przez fundacje i inne organizacje wspierające działalność muzeum, jedna osoba wskazana przez dyrektora muzeum oraz od dwóch do pięciu osób o uznanym autorytecie w dziedzinie właściwej ze względu na zakres działania muzeum, wybrane przez jej pracowników.

Skład rady powierniczej jest zatem złożony z różnych podmiotów, których wspólnym celem jest prawidłowa realizacja misji muzeum. Gwarantuje on jednak, że działalność rady powierniczej, a tym samym także muzeum, nie będzie zdominowana przez podmiot o charakterze politycznym, wyznaczający dyskrejonalnie sposób realizacji celów muzeum. Dodatkową gwarancją niezależności jest powoływanie członków rady powierniczej na okres 5 – letniej kadencji, a także autonomia regulaminowa. Rada powiernicza działa bowiem w oparciu o uchwalony przez siebie Regulamin.

Ustawa przewiduje, że członkowie rady powierniczej za udział w pracach rady będą otrzymywali wynagrodzenie oraz zwrot kosztów przejazdów ze środków muzeum.

W muzeach samorządowych, które nie są rejestrowanymi muzeami samorządowymi, tworzy się rady muzeum. Rada muzeum może zostać także powołana w muzeach tworzonych przez osoby fizyczne, osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej (art. 12c ust. 1 i 2). Do zadań rady muzeum należy nadzór nad wypełnianiem przez muzeum jego powinności wobec zbiorów i społeczeństwa, bezpośredni nadzór nad realizacją celów i zadań ustawowych muzeum oraz ocena sprawozdania rocznego z działalności muzeum i opiniowanie rocznego planu działalności muzeum przedstawionych przez dyrektora.

Rada muzeum liczy od 5 do 15 członków powołanych na okres 5 letniej kadencji przez podmiot tworzący muzeum. Kandydatów na członków rady muzeum mogą zgłosić: minister właściwy

do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, podmiot tworzący muzeum, właściwe ze względu na siedzibę muzeum organy jednostek samorządu terytorialnego, stowarzyszenia naukowe i twórcze, fundacje i inne organizacje wspierające działalność muzeum, dyrektor muzeum, rada muzeum oraz grupa pracowników muzeum. Członkowie rady muzeum wskazani przed ministra oraz podmiot tworzący muzeum nie mogą jednak łącznie stanowić więcej niż 1/3 składu Rady muzeum.

Członkom rady muzeum może przysługiwać diety oraz zwrot kosztów przejazdów, o ile środki na ten cel ujęte zostały w planie finansowym muzeum.

Ustawa przewiduje odrębną regulację dotyczącą statusu prawnego oraz zadań dyrektora muzeum (Rozdział 2c, art. 12e – 12h). Zgodnie z tą regulacją działalnością muzeum kieruje dyrektor, do którego zadań należy w szczególności: zapewnienie warunków do należytego przygotowania i udostępniania zbiorów muzealnych, realizacja celów i zadań muzeum wskazanych w art. 1 i 2, opracowanie rocznego planu działalności muzeum i jego realizacja, opracowanie sprawozdania z wykonania rocznego planu działalności muzeum za rok ubiegły, wyrażanie zgody na przenoszenie muzealiów poza teren muzeum, zgodnie z art. 29, ustalanie opłat za wstęp do muzeum zgodnie z art. 10 ust. 3, uczestnictwo w posiedzeniach rady powierniczej lub rady muzeum, tworzenie kolegiów doradczych zgodnie z art. 12 ust. 1. Zdanie wprowadzające do wyliczenia zadań i kompetencji dyrektora muzeum określa je „w szczególności”, a zatem należy przyjąć, że do zadań dyrektora należą także wszelkie inne kwestie związane z działalnością muzeum, które nie zostały w ustawie, statucie lub regulaminie zastrzeżone dla właściwości innych podmiotów. W ustawie znalazło się także zastrzeżenie, że dyrektor muzeum nie może należeć do partii politycznej, ani prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z celami i zadaniami muzeum.

W muzeum państwowym oraz rejestrowanym muzeum samorządowym dyrektor muzeum jest powoływany obligatoryjnie w drodze konkursu przez radę powierniczą. W muzeum samorządowym dyrektor jest powoływany w drodze konkursu przez podmiot tworzący muzeum. Wyłączenie procedury konkursowej może nastąpić jedynie w sytuacji wyjątkowej, gdy rada powiernicza większością kwalifikowaną 2/3 głosów podejmie uchwałę o przedłużeniu mandatu dotychczasowego dyrektora o kolejną kadencję. W przypadku muzeów samorządowych jest to możliwe na wniosek rady muzeum przyjęty większością 2/3 głosów.

Podmiot odpowiedzialny za przeprowadzenie konkursu na stanowisko dyrektora muzeum jest zobowiązany odpowiednio wcześniej podać do wiadomości publicznej, w sposób otwarty i transparentny, informację o zamiarze organizacji konkursu oraz wszelkich wymaganiach formalnych dotyczących zarówno konkursu, jak i zgłaszanych kandydatur (art. 12f ust. 4).

Kandydat na dyrektora muzeum zobowiązany jest do przedstawienia radzie powierniczej lub radzie muzeum, komisji konkursowej oraz podmiotowi tworzącemu muzeum, ramowego planu działalności muzeum na okres trzech lat.

Komisja konkursowa wyłaniana jest przez podmiot uprawniony do powołania dyrektora, a w jej skład wchodzi: jeden przedstawiciel ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, dwóch przedstawicieli podmiotu tworzącego muzeum oraz cztery osoby wskazane przez radę powierniczą lub radę muzeum. W przypadku nierozstrzygnięcia konkursu niezwłocznie ogłasza się kolejny konkurs.

W świetle ustawy dyrektor muzeum powoływany jest na okres kadencji liczącej sobie od trzech do siedmiu lat i może być odwołany w sytuacji wystąpienia przesłanek wskazanych w ustawie (art. 12h ust. 3) Statut muzeum może przewidywać utworzenie stanowiska zastępcy dyrektora, a także określać liczbę stanowisk zastępców dyrektora oraz tryb ich powoływania i odwoływania.

Ustawa przewiduje uchYLENIE przepisów art. 16, art. 17, art. 19 i art. 19a ustawy o muzeach, które obecnie regulują status prawny rady powierniczej i rady muzeum.

Ustawa wprowadza ponadto zmiany w art. 12 i art. 27 ust. 3 ustawy o organizowaniu działalności kulturalnej. Zmiany te mają na celu wzmocnienie gwarancji niezależności i autonomii budżetowej oraz finansowej instytucji kultury, w tym muzeów. W tym celu w art. 12 wprowadzono zmianę polegającą na zobowiązaniu organizatora do przekazania środków finansowych na funkcjonowanie instytucji kultury w wysokości adekwatnej do zakresu prowadzonej działalności kulturalnej. Obecnie w wielu przypadkach środki przeznaczone na tę działalność były niewystarczające, bądź przeznaczone wyłącznie na te wydarzenia kulturalne, które były przedmiotem zainteresowania organizatora. Ponadto ustawa wprowadza zmianę w art. 27 ust. 3, zgodnie z którą podstawą gospodarki finansowej Instytucji kultury jest roczny plan finansowy opracowany przez dyrektora, na podstawie wysokości rocznej dotacji od organizatora oraz z uwzględnieniem innych źródeł finansowania.

4. Przewidywane oddziaływanie społeczne, gospodarcze, finansowe

W zakresie skutków prawnych proponowana ustawa umożliwi instytucjom muzeom wypełnianie ich celów statutowych w sposób niezależny, rzetelny i apolityczny. Dzięki proponowanym rozwiązaniom wprowadzone zostaną mechanizmy i narzędzia gwarantujące niezależność programową i instytucjonalną muzeów.

W zakresie finansowo-gospodarczym proponowana ustawa zapewni stabilne finansowe podstawy funkcjonowania instytucji kultury, na poziomie adekwatnym do ich działalności, odpowiadającym ich realnym potrzebom, zapobiegając jednocześnie ich niedoinwestowaniu, jak i przeszacowaniu kosztów ich utrzymania.